



سخن سردبیر

طاہر روشندل اربطانی ^{ID}

استاد، گروه مدیریت رسانه و ارتباطات کسب‌وکار، دانشکده مدیریت کسب‌وکار، دانشکده‌گان مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه:

arbatani@ut.ac.ir

منافع عمومی و پلتفرم‌ها

منافع عمومی^۱ از جمله دغدغه‌های اصلی و همیشگی سیاست‌گذار بوده است که به‌واسطه آن، مداخله در صنایع گوناگون توجیه می‌یابد. مسائل مرتبط با منافع عمومی کاربران در پلتفرم‌ها، نیز از جمله این موارد است. با توجه به اهمیت سیاسی و فرهنگی پلتفرم‌ها، به‌ویژه پلتفرم‌های رسانه‌ای، منافع عمومی همیشه اصل مرکزی در تنظیم سیاست‌های این اکوسیستم بوده است و سیاست‌ها، همیشه در راستای مقیدکردن پلتفرم‌ها به حفظ منافع عمومی تدوین شده‌اند.

همان گونه که تاکنون نیز نشان داده شده است، مکانیسم عملکرد پلتفرم‌ها تا حد زیادی مبهم و ناشناخته است. چگونگی گردش داده در پلتفرم‌ها، نحوه تأثیرگذاری بر کاربران، الگوریتم‌های انتخاب و نمایش محتوا و مدل‌های کسب‌وکار پلتفرم‌ها، پاره‌ای از ابهام‌های این اکوسیستم هستند (گاور و سرنیچ،^۲ ۲۰۲۱). علاوه بر این، موضوع اطلاعات که به‌طور مشخص با منافع عمومی در ارتباط است و در واقع، نوعی کالای عمومی^۳ تلقی می‌شود، به‌شدت چگونگی توزیع آن میان کاربران مختلف در پلتفرم‌ها، محل بحث است. پلتفرم‌ها سهواً با قدرت دروازه‌بانی خود، جای دولت را در انتشار اطلاعات و اطلاع‌رسانی اشغال می‌کنند و به مرور، به مالکان زیرساخت‌های اطلاعات و ارتباطات بدل می‌شوند. به‌طور مثال، پلتفرم‌های بزرگ رسانه اجتماعی، کم‌کم به زیرساخت‌های اصلی ارتباطات اجتماعی در کشورها تبدیل می‌شوند، بدون اینکه الزاماً به جنبه منفعت عمومی زیرساخت‌های اجتماعی توجه داشته باشند. زیرساخت‌های اجتماعی در کشورها، تنها مسئول سود خود و سهام‌داران خود نیستند، بلکه در قبال همه ذی‌نفعان اجتماعی مسئولیت دارند (کمیسیون اروپا،^۴ ۲۰۲۰).

مسائل نگران‌کننده‌ای مانند تهدید امنیت و حریم خصوصی کاربران، رفتار الگوریتم‌ها، اخبار جعلی و... می‌تواند منافع عمومی کاربران را در پلتفرم‌ها به خطر بیندازد. همچنین مواردی مانند استفاده از تأثیرهای شبکه در پلتفرم‌ها، می‌تواند باعث تسریع قدرت یافتن پلتفرم و در نتیجه، تأثیرهای منفی (افزایش قیمت و کاهش کیفیت سرویس‌های پلتفرمی) بر منافع

1. Public Interest
2. Gawer & Srnicek
3. Public goods
4. European Commission

عمومی شود. پلتفرم‌ها نشان داده‌اند که می‌توانند کاربر را به خود وابسته کنند و در یک بازار پلتفرمی موقعیت انحصاری پیدا کنند.

اکنون پرسش این است که کدام ارزش‌های حیاتی مرتبط با منافع عموم در پلتفرم‌ها باید حفظ شوند؟ ارزش‌هایی مانند حفظ حریم خصوصی، امنیت، دقت و شفافیت و... اصولی هستند که در این فهرست جای دارند. ارزش‌های اجتماعی یک مجموعه قوانین ساده نیستند، بلکه موضوع نقد و مشاجره و چانه‌زنی در همه جوامع محسوب می‌شوند و در جوامع مختلف، اولویت‌های متفاوتی دارند. به‌طور سنتی این چانه‌زنی‌ها به تدوین رویه‌ها، قراردادهای، مقررات و قوانین منجر می‌شوند. مهم این است که سیاست‌های تدوین شده بتواند پلتفرم‌ها را در مسیر حفظ منافع عمومی قرار دهد. پلتفرم‌ها همیشه کوشیده‌اند به‌طور عمومی، مقررات را دور زده و خود را به بهانه‌های مختلف از شمول قوانین مستثنا کنند. مهم‌ترین تلاش‌ها که در سال‌های گذشته شاهد بوده‌ایم، استناد به قانون حاشیه امن^۱ (ماده ۲۳۰) و معرفی خود به‌عنوان «صرفاً یک واسطه ارتباطی» بوده است تا بدین طریق، از زیر بار مسئولیت‌های اجتماعی شانه خالی کنند. این هنر سیاست‌گذار است که با حفظ منافع عمومی کاربران، بتواند هم‌زمان توسعه اکوسیستم پلتفرمی را با هدف گسترش خدمات متنوع و افزایش انتخاب‌های کاربران، در دستور کار قرار دهد.

References

- European Commission. (2020). *Digital services act*. Proposal for a regulation of the European parliament and of the council, on a single market for digital services and amending Directive 2000/31/EC.
- Gawer, A. & Srnicek, N. (2021). *Online platforms: Economic and societal effects (Report for the European Parliament)*. Directorate-General for Parliamentary Research Services (EPRS).

استناد: روشندل اربطانی، طاهر (۱۴۰۳). سخن سردبیر: منافع عمومی و پلتفرم‌ها. بررسی‌های مدیریت رسانه، ۳(۱)، ۲-۱.

بررسی‌های مدیریت رسانه، ۱۴۰۳، دوره ۳، شماره ۱، صص. ۲-۱

ناشر: دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

© نویسندگان

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۱/۳۰

